

Alfred Adler (1870-1937) i la Teoria de la Neurosi

La teoria de la neurosi d'Adler –mes que la de Freud– ha estat en la base de la psicologia popular i ha tingut una gran influència especialment en el camp de l'educació infantil. Segons Adler, l'origen del caràcter neuròtic s'ha de buscar en la situació del nen en els dos primers anys de vida i en la seva relació amb l'entorn (peres germans, cuidadors...). Al seu llibre EL CARÀCTER NEURÒTIC (1912), diu que: 'l'essència de la neurosi és la utilització incessant i exagerada dels recursos psíquics que disposa l'individu; entre els quals hi ha l'ús de construccions auxiliars, de ficcions per al pensament, la voluntat i l'acció'.

Adler considera que el fet fonamental en la vida del neuròtic és: 'l'afany de perfecció o de superació'. Per aconseguir això, el neuròtic viu obsessionat, encadenat al que s'anomenen 'ficcions directrius' que segueix d'una manera rígida, al peu de la lletra. Dos imperatius 'vull ser tot un home' i 'obra com si haguessis d'estar per sobre de tothom', constitueixen la ficció directriu de la neurosi.

El caràcter neuròtic, en la seva concepció adleriana és una forma de compensar el sentiment d'inferioritat que desapareixerà si el pacient és capaç d'exposar-se als seus propis conflictes, de comprendre les mancances que el porten a sobrevalorar-se (i deixa de buscar a través de la rivalitat una manera de fer-se valer), després, en canvi, un sentit del valor adequat.

La neurosi és així 'un mètode o sistema de viure', que es caracteritza per una sèrie de trets comuns que es poden resumir en 8 punts:

1. El neuròtic viu obsessionat pel sentiment d'inferioritat i aspira, per compensació, a una posició exagerada de superioritat.
2. El neuròtic es construeix un pla de vida fictici i els seus raonaments no usa ni la inducció ni la deducció, sinó que apel·la a esquemes de raonament ficticis, fets malbé per l'emotivitat.
3. El neuròtic té una relació complicada amb la ficció. La ficció és un artifici que usa tant la gent 'normal' com el neuròtic, però el neuròtic es caracteritza per la seva dificultat per tornar a la realitat, cosa que si pot fer la gent 'normal'.
4. Això no significa que sigui incapaç de reconèixer-la i d'assumir les seves exigències, sinó que es planteja objectius ficticis o 'ficcions directrius'.
5. El neuròtic té una escassa confiança en ell mateix, per això sent temor davant les novetats, li costa prendre decisions (o directament és incapaç de fer-ho!), i se sent com immobilitzat davant l'impossibilitat d'atendre simultàniament les exigències del seu món interior i del món social.
6. El neuròtic no exhibeix cap tret de personalitat original; és estrictament convencional en les seves relacions i opinions socials.
7. El neuròtic menysprea els elements 'femenins' (tendresa, afecte) que identifica amb la passivitat; exhibeix una masculinitat exagerada i fins i tot cruel, o per contra, exagera fortament la seva feblesa, buscant accentuar un sentiment de pena i de sobreprotecció.

8. Està sempre en guàrdia davant els altres, cosa que el porta a exagerar els seus sentiments de por, de fàstic d'ira, etc., a sentir-se intranquil i a impacientar-se davant el més mínim problema, a extremar una susceptibilitat picallosa, etc. La seva desconfiança pot esdevenir malignitat i crueltat o, per contra, degenerar en una submissió i una humilitat extremes, fins arribar al masoquisme. Es tracta de dues variants o dues estratègies adreçades a la mateixa finalitat: estar per sobre dels altres i dominar-los.

La neurosi per a Adler no és innata, sinó el producte d'una educació no adequada, que busca compensacions el domini dels altres. Aquesta afirmació adleriana està en la base de tota la investigació posterior en psicologia escolar i ha estat un dogma psicopedagògic fins avui mateix.